

POLIȚISTUL CA ACTOR AL JUSTIȚIEI MOLDAVE

SÎTARI Elena,
Facultatea Construcții,
Geodezie și Cadastru.
Specialitatea Drept.
Universitatea Tehnică
elenasitari@gmail.com

LUPAȘCU Zinaida,
conferențiar universitar,
doctor în drept,
Universitatea de Studii Europene din Moldova.
lupasika@rambler.ru

REZUMAT

Republica Moldova, ca stat de drept, funcționează datorită instituțiilor sale fundamentale, care se constituie în sisteme, având atribuții specifice, dar care, în același timp, interacționează permanent. În acest sens, sistemul organelor polițienești are un rol important în apărarea valorilor fundamentale ale statului precum: securitatea publică și națională, asigurarea ordinii publice, apărarea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, protecție civilă, etc. Domeniului dreptului polițienesc i se atribuie o atenție deosebită dat fiind faptul că locuim într-o țară democratică și avem nevoie de o administrare eficientă, care să ne asigure legalitatea în procesul de protecție a drepturilor și intereselor legale ale cetățenilor.

Cuvinte-cheie: poliție, justiție, atribuții, răspundere, autoritate.

THE POLICE AS AN ACTOR OF MOLDAVE JUSTICE

SÎTARI Elena,
Faculty of Constructions,
Geodesy and Cadastre.
The Law specialty.
Technical University

LUPAȘCU Zinaida,
university lecturer,
Doctor in Law,
University of European Studies of Moldova.
lupasika@rambler.ru

SUMMARY

The Republic of Moldova as a rule of law works because of its fundamental institutions, which are constituted in systems, having specific attributions but which at the same time interact permanently. In this sense, the system of police bodies plays an important role in defending the fundamental values of the state, such as: public and national security, ensuring public order, defending the fundamental rights of citizens, civil protection, etc. The field of police law is given special attention given the fact that we live in a democratic country and we need an efficient administration to ensure our legality in the process of protecting the legal rights and interests of citizens.

Key words: police, justice, atrocities, responsibility, authority.

*„Ori de câte ori ai vrea să te abați cât
de puțin de la lege, un polițist s-a întâmplat
să fie prin apropiere și să te vadă.”
(Edward A. Murphy)*

Introducere

Conform art. 2 al Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului „Poliția este o instituție publică specializată a statului, în subordinea Ministerului Afacerilor Interne, care are misiunea de a apăra drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei prin activități de menținere, asigurare și restabilire a ordinii și securității publice, de prevenire, investigare și de descoperire a infracțiunilor și contravențiilor”. [2] În cadrul acestui articol, ne propunem ca scop efectuarea unui studiu asupra personalului Poliției ca element esențial în cadrul asigurării unei justiții echitate și eficiente, cât și importanța și rolul acestuia într-un stat de drept. La elaborarea acestui articol ne - am ghidat de legislația în vigoare ce reglementează domeniul dreptului polițienesc, manual din cadrul disciplinei „Organele de ocrotire a normelor de drept”, cât și de doctrina națională și internațională.

1) Polițistul: subiect al activității polițienești.

Constituția Republicii Moldova stipulează că suveranitatea națională aparține poporului Republicii Moldova, care o exercită în mod direct și prin organele sale reprezentative, în formele stabilite de Constituție. Nici o persoană particulară, nici o parte din popor, niciun grup social, niciun partid politic sau o alta formațiune obștească nu poate exercita puterea de stat în nume propriu. [1]

Din prevederile art. 2 al Constituției Republicii Moldova constatăm că dreptul polițienesc este una din instituțiile statului care își exercită unul din aspectele cele mai caracteristice ale suveranității statului și anume dreptul de constrângere, pe care statul îl are în raport cu comunitatea.

Pe plan internațional, noțiunea de polițist a fost definită în 1979 prin Rezoluția Adunării Generale a ONU nr. 14169, care a adoptat Codul de conduită/comportament al polițistului, astfel: „Termenul de polițist include toți oamenii legii, numiți sau aleși, care execută puteri polițienești, în special, puterea de a aresta și reține. Statutul special este conferit polițistului de îndatoririle și riscurile deosebite, de portul armei și de celelalte diferențieri prevăzute în lege. Exercițarea profesiei de polițist implică, prin natura sa, îndatoriri și riscuri deosebite față de alte profesii. Ca orice altă profesie, cea de polițist își are rigorile ei. Pe lângă statutul și regulamentele instituției din care face parte, polițistul se conformează unor legi nescrise, dar bine definite, pe care trebuie să le respecte necondiționat. [7, p. 270]

Potrivit dispozițiilor Legii nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, personalul Poliției se construiește din polițiști, funcționari publici, salariați civili și personal de deservire tehnică. În limitele competențelor stabilite de legislație, polițistul este investit cu

împuterniciri pe timpul și în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, prevăzute de legea în vigoare. Polițistul este funcționar public cu statut special, care se aplică și angajaților subdiviziunilor subordonate Ministerului Afacerilor Interne, care exercită atribuțiile Poliției, conform prevederilor legii, precum și corpului profesoral didactic din cadrul catedrelor cu discipline de specialitate polițienească din cadrul instituțiilor de învățământ ale Ministerului Afacerilor Interne. Subdiviziunile subordonate MAI, în cadrul cărora se instituie funcții polițienești, sunt Specificate în Regulamentul Ministerului Afacerilor Interne, aprobat de Guvern. [2]

În opinia noastră, polițistul este funcționarul public cu statut special, investit prin lege cu atribuții speciale, dispune de drepturi și îndeplinește obligații în limitele competenței și conform funcției deținute. Polițistul prin acțiunile și conduita sa creează prestigiul instituției din care face parte, în acest sens considerăm că acesta trebuie să aibă o reputație ireproșabilă, o conduită care să inspire încredere și siguranță, un vocabular bogat și un limbaj corect, să fie o persoană responsabilă și serioasă și corectă cu raporturile cu populația pentru a primi sprijinul și colaborarea în exercitarea funcțiilor polițienești.

Potrivit prevederilor art. 2 al Legii cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public [3] „funcționar public – persoană fizică numită, în condițiile prezentei legi, într-o funcție publică”, în aceste condiții concludem că polițistul este un funcționar public al Poliției.

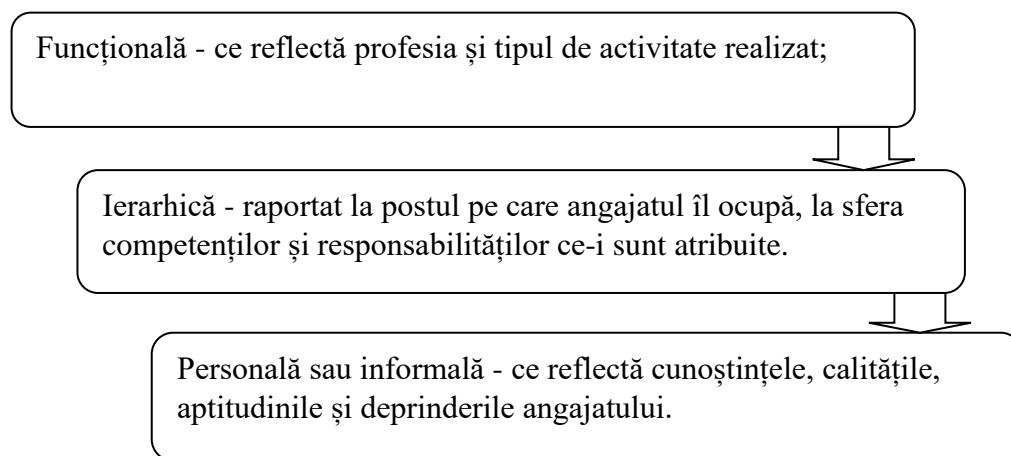
Pe timpul și în legătura cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, polițistul este investit cu autoritate publică, fapt ce este indisolubil legat cu funcția ce o exercită și atribuțiile ce îi revin, cu scopul de a efectua o muncă eficientă, însă acesta nu poate în mod arbitrar și în scopuri personale să se folosească de exercițiul autorității publice.

Polițistul își desfășoară activitatea în interesul și sprijinul comunității și a instituțiilor statului, iar în activitatea sa acesta se ghidează de următoarele principii:

- principiul legalității;
- principiul respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului;
- principiul imparțialității;
- principiul nediscriminării;
- principiul transparenței;
- principiul profesionalismului;
- principiul răspunderii personale.

Polițistul este obligat să respecte drepturile și libertățile fundamentale ale omului, Constituția și legile țării, jurământul de credință, prevederile regulamentelor de serviciu și să îndeplinească dispozițiile legale ale șefilor ierarhici privind activitatea sa profesională. El răspunde, în condițiile legii, pentru modul în care își exercită atribuțiile de serviciu.

Statutul polițistului ca angajat al unei instituții de stat are o triplă determinare:

2) Îndatoririle și drepturile funcționarului de poliție

Declarația cu privire la poliție, adoptată în 1979 de către Adunarea Parlamentară a Consiliului

Europei, Rezoluția 690 (1979), prevede că „Funcționarul de poliție trebuie să aibă o pregătire generală și profesională profundă, înaintea și în timpul serviciului său, așa cum ar fi învățământul adecvat în materie de probleme sociale, de drepturile publice/drepturi ale omului, în special în ceea ce privește CEDO”. [5, p. 202]

Din punct de vedere al structurii interne, Poliția prin intermediul unor activități concrete își îndeplinește scopurile principale. Astfel, din momentul investirii în funcție, activitățile unui polițist devin obligații individuale, în același timp pe lângă obligațiile individuale polițistul fiind funcționar public și reprezentant al puterii executive, în conformitate cu legislația are un șir de obligații generale:

- să respecte Constituția, legislația în vigoare, precum și tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte;

- să respecte cu strictețe drepturile și libertățile cetățenilor;
- să fie loial autorității publice în care activează;
- să îndeplinească cu responsabilitate, obiectivitate și promptitudine, în spirit de inițiativă și colegialitate toate atribuțiile de serviciu;

- să păstreze, în conformitate cu legea, secretul de stat, precum și confidențialitatea în legătură cu faptele, informațiile sau documentele de care ia cunoștință în exercițiul funcției publice, cu excepția informațiilor considerate de interes public;

- să respecte normele de conduită profesională prevăzute de lege;
- să respecte regulamentul intern.

Obligațiile generale ale polițistului sunt completate cu obligațiile individuale care sunt necesare pentru realizarea eficientă a îndatoririlor de serviciu și care, în mod direct, reies din conținutul funcției deținute. Fiecare polițist activează în numele statului, își exercită atribuțiile, dispune de drepturi și îndeplinește obligațiile, care îi revin, potrivit legii, în limitele competenței și conform funcției deținute. Astfel, în conformitate cu art. 26 al Legii cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului, [2] polițistul își desfășoară activitatea profesională în interesul și în sprijinul persoanei, comunității și al instituțiilor statului, exclusiv pe baza și în executarea legii, fiind obligat:

a) să respecte cu strictețe drepturile, libertățile omului și demnitatea umană, să aibă comportament demn și respectuos pentru persoane, o atitudine fermă față de cei care încalcă legile;

b) să se conducă, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, de legislație, asigurând îndeplinirea sarcinilor ce stau în fața Poliției;

c) să execute la timp și întocmai atribuțiile conform funcției deținute;

d) să manifeste, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, inițiativă și perseverență, obiectivitate și imparțialitate;

e) să execute ordinele, dispozițiile și indicațiile superiorilor;

f) să păstreze secretul de stat și al altor informații oficiale cu accesibilitate limitată;

g) să protejeze informațiile privind datele cu caracter personal de care ia cunoștință în exercitarea atribuțiilor de serviciu;

h) să perfecționeze în permanență nivelul său de pregătire profesională;

i) să depună declarația de avere și interese personale în modul și în condițiile prevăzute de lege;

j) să declare orice donație, directă sau indirectă, primită în legătură cu exercitarea funcției;

k) să respecte prevederile art.7 alin. (2) din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind evaluarea integrității instituționale; [4]

l) să se adreseze unei persoane doar după ce s-a prezentat, cu indicarea funcției, gradului special și a numelui, legitimându-se în acest sens cu legitimația de serviciu;

m) să informeze persoana căreia i se adresează despre scopul și motivul adresării;

n) în cazul aplicării unor măsuri de natură să restrângă drepturile și libertățile persoanei, să aducă la cunoștința acesteia cauza și temeiurile de aplicare a măsurilor de rigoare, precum și drepturile și obligațiile apărute în aceste condiții;

o) să aibă o atitudine responsabilă față de legitimația de serviciu, arma, mijloacele speciale din dotare și față de alte bunuri transmise în scopul exercitării atribuțiilor;

p) la eliberarea din serviciu și la suspendarea din funcție, să predea legitimația de serviciu,

arma cu muniția aferentă și mijloacele speciale din dotare.

Pe lângă obligațiile de serviciu ale polițistului acesta dispune și de unele împuterniciri prevăzute de legislație care la fel sunt de ordin general și individual, în acest sens vom enumera câteva din acestea care stau la baza activității polițistului:

a) să solicite persoanelor, inclusiv persoanelor cu funcție de răspundere și persoanelor publice, respectarea ordinii publice și încetarea acțiunilor ilegale, iar, în caz de necesitate, pentru asigurarea respectării cerințelor legale să intervină prin aplicarea forței fizice, mijloacelor speciale sau a armei de foc din dotare, în condițiile stabilite de lege;

b) să exercite drepturile ce rezultă din procedura penală sau contravențională în cazul în care polițistul exercită funcția respectivă în cadrul procesului;

c) să stabilească identitatea persoanelor care încalcă dispozițiile legale ori dacă sunt indicii că acestea pregătesc sau au săvârșit o faptă ilicită sau prejudiciabilă, precum și a persoanelor care solicită intrarea într-un perimetru restricționat;

d) să efectueze controlul corporal preventiv asupra persoanei reținute, precum și asupra persoanei participante la întruniri publice sau în alte locuri în care este interzis accesul cu arme, produse ori cu substanțe periculoase, precum și al bagajului acesteia;

e) să efectueze controlul corporal preventiv asupra persoanei care se află în stare de inconștientă și este necesară identificarea acesteia, precum și al bagajului acesteia;

f) să efectueze imprimări audio și video, să fotografieze persoanele care încalcă ordinea publică;

g) să folosească gratuit mijloacele de informare în masă în scop de prevenire a tulburărilor grave ale ordinii publice sau a altor situații excepționale;

h) să utilizeze mijloacele speciale sonore și luminiscente instalate pe unitățile de transport conform normelor stabilite;

i) să rețină persoanele în condițiile stabilite de legislație, cu explicarea drepturilor acestora; etc.

3) Responsabilitatea și răspunderea funcționarului de poliție

Termenul „răspundere”, utilizat în drept, derivă din verbul latin „respondere” ceea ce înseamnă a răspunde, dar mai presupune și faptul de a plăti o îndatorire sau o sarcină. În doctrina moldovenească cât și cea română nu găsim o definiție unică și exactă a răspunderii juridice, astfel deducem că răspunderea juridică presupune aprecierea comportamentului uman și a consecințelor ce urmează prin aplicarea conștientă a prevederilor normelor sociale precedate de posibilitatea organelor competente ale statului de a aplica unele măsuri de constrângere pentru comportamentul antisocial și repararea prejudiciului ce a survenit în urma acestui comportament. În ceea ce privește răspunderea juridică s-au format două puncta de vedere și anume:

răspunderea juridică reprezintă reacția de răspuns a statului la faptele ilegale care constă în aplicarea măsurilor de constrângere statală drept realizarea sancțiunilor de drept;

răspunderea juridică este obligația de drept a delincvenților de a suferi efectul măsurilor de constrângere statală care condamnă fapta ilicită a acestuia, săvârșită cu vinovăție și care constă în restricții cu caracter personal sau patrimonial.

Încălcarea dispozițiilor legale prin săvârșirea unei fapte ilicite de către polițist în legătură cu serviciul poate atrage, după caz, răspundere penală sau disciplinară. Totodată, dacă prin faptă s-a

produs o pagubă materială unității din care face parte polițistul sau terțelor persoane, poate interveni răspunderea materială a polițistului. [6, p. 169]

Astfel, răspunderea penală și disciplinară a polițistului se deosebește de răspunderea materială prin înseși caracterul acestor forme de răspundere. În acest sens, răspunderea penală și disciplinară poartă un caracter educativ-sanționator, iar răspunderea materială poartă un caracter educativ-reparator.

Polițistul, fiind membru al societății și cetățean, poate răspunde juridic pentru faptele sale ilicite care nu au legătură cu atribuțiile sale de serviciu, dar, dacă faptele ilicite sunt comise în timpul sau în legătură cu serviciul acestuia, dânsul poate fi antrenat pentru răspundere disciplinară (de exemplu, dacă a încălcat prevederile regulamentului intern sau a comis unele abateri în legătura cu efectuarea atribuțiilor de serviciu), administrativă (pentru săvârșirea faptelor ilicite prevăzute de lege drept contravenții), materială (pentru anumite prejudicii material cauzate de către angajat) sau penală (pentru anumite fapte ilicite care constituie infracțiuni, prezentând un anumit grad de pericol social).

Ansamblul de norme care reglementează actele, faptele, acțiunile sau inacțiunile săvârșite de către polițist în cadrul activității sale sau în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, sancțiunile și normele de procedură corespunzătoare formează răspunderea disciplinară.

Polițistul răspunde administrativ atunci când săvârșește o faptă ilicită în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu, această faptă fiind prevăzută de lege drept contravenție. Pentru aceeași contravenție legea nu admite aplicarea cumulativă a 2 sancțiuni administrative, de exemplu, avertisment și amendă. Se admite aplicarea cumulativă a amenzii cu confiscarea atunci când legea prevede măsura suplimentară a confiscării.

Răspunderea materială este o formă a răspunderii juridice și constă în obligarea polițiștilor de a repara o pagubă materială directă, certă și actuală cauzată unității în care aceștia își desfășoară activitatea sau unor terțe persoane și la a cărei despăgubire a fost obligat Ministerul Afacerilor Interne, ca urmare a unei fapte ilicite, comise cu vinovăție.

Cea mai severă formă a răspunderii juridice este răspunderea penală care constă în dreptul organelor competente de a aplica măsuri de constrângere împotriva persoanei vinovate de comiterea unei infracțiuni și de a-l pedepsi. Polițistul răspunde penal ori de câte ori acțiunea sa, săvârșită cu vinovăție, pune în pericol ori vatamă valorile sociale, ocrotite de legea penală.

Responsabilitatea juridică a funcționarului de poliție, ca subiect al administrării, poate fi definită ca o atitudine conștientă și deliberată de asumare de către individ a unor răspunderi și riscuri față de modul de executare a obligațiilor, potrivit funcției polițienești deținute, excluderea abuzului de împuterniciri oferite, conformarea regulilor de conduită, stabilite în domeniul serviciului, contribuția conștientă la atingerea scopului ce stă în fața autorității polițienești în care el deține funcția. [8, p. 129]

Dacă în activitatea sa polițistul își exercită atribuțiile de serviciu conform funcției deținute, în conformitate cu prevederile legislative, este responsabil de executarea legală și eficientă a obligațiilor și împuternicirilor sale de serviciu față de el nu pot fi aplicate niciun fel de măsuri de constrângere statală. În schimb, exprimarea de mulțumiri, acordarea de premii, expunerea fotografiei pe Panoul de onoare, decorarea cu insigne de Poliție sau ale Ministerului Afacerilor Interne, desemnarea a diplomelor de onoare, decorarea cu arme cu încrustarea textului de decorare, includerea în Cartea de onoare a Poliției, pot stimula starea de responsabilitate a polițistului și reprezintă o încurajare pentru personalul Poliției.

Concluzii. În rezultatul investigațiilor complexe ale aspectelor constituționale ale statutului juridic al polițistului în Republica Moldova am dedus următoarele concluzii principale: Poliția poate fi definită ca sistem de formațiuni, inclusive armate, ale puterii executive, destinate să apere viața, sănătatea, drepturile și libertățile fundamentale ale omului, averea, interesele societății și statului de atentate și acțiuni ilegale și grevate prin lege cu dreptul aplicării nemijlocite, în caz de necesitate, a măsurilor de constrângere. Poliția este un organ armat de drept al autorităților publice, chemat să apere viața, sănătatea și libertățile cetățenilor, interesele societății și ale statului de atentate criminale și de alte atacuri nelegitime. Legislația din majoritatea țărilor democratice și instrumentele juridice internaționale califică poliția drept organ de protecție a dreptului. Esența dreptului este însă de a proteja cetățenii aflați sub autoritatea sa. Astfel, poliția protejează cetățeanul, prin respectarea strictă a legislației. Anume în această consecutivitate, direct și indirect, poliția este un garant al drepturilor

omului și al securității publice.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Publicat 12.08.1994 în Monitorul Oficial Nr. 1. Data intrării în vigoare 29.07.1994.
2. Legea cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului Nr. 320 din 27.12.2012. Publicat 01.03.2013 în Monitorului Oficial Nr. 42-47 art. Nr: 145. Data intrării în vigoare 05.03.2013.
3. Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public Nr. 158 din 04.07.2008. Publicat 23.12.2008 în Monitorul Oficial Nr. 230-232 art. Nr: 840. Data intrării în vigoare 01.01.2009.
4. Legea privind evaluarea integrității instituționale Nr. 325 din 23.12.2013. Publicat 14.02.2014 în Monitorul Oficial Nr. 35-41 art. Nr: 73. Data intrării în vigoare 14.02.2014.
5. Creangă, C., Stamat, Ș. Ghidul deontologiei polițienești. – Chișinău: Editura Centrului Educațional al Academiei „Ștefan cel Mare” a M.A.I., 2004.
6. Boeșteanu, C., Cușnir, V., Grati, V., Dogotari, I. Drept polițienesc. – Chișinău: Editura Academiei „Ștefan cel Mare” a M.A.I., 2006.
7. Balmuș, V., Munteanu, V. Elemente de drept polițienesc. Manual. – Chișinău:Editura Academiei „Ștefan cel Mare” a M.A.I., 2004.
8. Guțuleac, V., Balmuș, V. Problemele administrării de stat.– Chișinău: Editura Draghiște, 2002.